Závěrečná zpráva o působení učitele u krajanů

Školní rok: 2024/25

Destinace (země, místo): Budyšín a okolí (SRN)

Jméno, příjmení: PhDr. Jiří Jonák, Ph.D.

Ve školním roce 2024/25 probíhala výuka češtiny na čtyřech základních školách v okolí Budyšína, na gymnáziu v Budyšíně a ve čtyřech kurzech pro dospělé a jednom pro děti.

V Chrósćicích (něm. Crostwitz) je na *Srbské škole Jurij Chežka* český jazyk historicky povinnou (byť nehodnocenou) součástí rozvrhu. V tomto školním roce se zde se základy češtiny seznamovalo ve třech postupných ročnících (2. až 4.) celkem 55 žáků.

V dalších základních školách (Ralbicy, Worklecy, Pančicy-Kukow) byla čeština nabízena coby tzv. poskitk, tj. jako zájmová aktivita/odpolední kroužek. Skupiny čítaly sedm až čtrnáct účastníků, úhrnem se jednalo o 33 dětí.

V budyšínském Srbském domě se pak třikrát týdně konaly odpolední/večerní kurzy češtiny pro dospělé (začátečníci / mírně pokročilí / středně pokročilí). Letos do nich docházelo v součtu deset kurzistů[1]. Jednou týdně rovněž probíhala pětasedmdesátiminutová individuální výuka vedoucí jazykového centra Witaj a ob týden devadesátiminutová výuka dvou místních dětí ze smíšené česko-srbské rodiny.

Druhým rokem letos pokračovala moje výuka[2] na budyšínském Lužickosrbském gymnáziu, kde je možné češtinu studovat jako třetí jazyk[3]; jednalo se o dvě vyučovací hodiny v šestém ročníku (25 studentů) a ob týden střídavě o dvě hodiny v sedmém (27), resp. devátém (18) ročníku.

Celkem jsem v uplynulém školním roce poskytoval výuku češtiny 171 zájemcům (z toho 70 na gymnáziu).

Výuka dětí probíhala ve školních třídách vybavených interaktivními tabulemi s přístupem k internetu. Všechny školy (a stejně tak Srbský dům) nám poskytly neomezenou možnost kopírování pracovních materiálů. Při výuce ve 4. ročníku v Chrósćicích (25 dětí) byla příležitostně (nemusela-li plnit jiné povinnosti) v pozici asistenta přítomna třídní učitelka, což nezanedbatelně přispívalo k efektivitě vyučování. Pro výuku v Srbském domě v Budyšíně byla k dispozici seminární místnost s tabulí a flipchartem. Videa jsem zde dle potřeby přehrával na vlastním tabletu. Na gymnáziu byly třídy vybavené počítačem a projektorem.

---

[1] Jeden student se paralelně účastnil výuky ve dvou kurzech naráz.
[2] Obvykle ve formě tandemové výuky; samostatně při nepřítomnosti některé z kmenových učitelek.
[3] Více o tématu viz JONÁK, J.: Výuka češtiny v saské Horní Lužici. *Český jazyk a literatura*, 4, 2023-24, s. 179–181.

Pokud jde o učební pomůcky, u nejmenších dětí (2. a 3. ročník) jsme pracovali s vybranými kapitolami zejména z řad *Domino – Český jazyk pro malé cizince*[4] a *Čeština pro malé cizince*[5]; zdrojem poutavých a efektivně využitelných aktivit byl i časopis *Sluníčko*. U žáků 4. ročníku a u dospělých kurzistů hovořících jen německy se dlouhodobě osvědčuje učebnice Lídy Holé *Čeština expres – Start*, u dospělých hovořících lužickosrbsky pak navazující *Čeština expres 1, 2, 3*[6]. Výuku dvou žáků ze smíšené rodiny doplňovala společná četba dětské literatury[7]. V menších skupinách jsme ad hoc hráli dvojjazyčná pexesa či skládali puzzle bohatě zaplněná obrázky charakterizujícími jednotlivá roční období. Nejúspěšnější aktivitou napříč všemi skupinami je ovšem tradičně zpěv[8] českých písniček, a to jak lidových, tak populárních.

Nedílnou součástí výuky bylo seznamování studentů s českými reáliemi. U dětí bylo vcelku očekávatelně nevděčnější povídání o Vánocích a Velikonocích, doprovázené zpěvem koled. U dospělých se pak poměrně do hloubky hovořilo rovněž o české (a česko-srbské) historii, geografii, kultuře, gastronomii[9][10], společenské a politické situaci, náboženství; studenti rádi společně četli články z vlastivědného časopisu *Na cestu*. Kurzisté se často na leccos ptali a sami spontánně přicházeli s mnoha náměty k diskusím. Doptávali se na tipy na dovolenou v ČR či žádali o pomoc s pořízením jízdenek Českých drah. Na přání dospělých posluchačů jsme i nadále pořádali společné výlety do blízkého příhraničí – letos jsme navštívili velikonoční trhy v Liberci, uměleckou sklárnu v Kunraticích a pivovar ve Cvikově[11].

Vedle výuky jsem Domowině a Witaj ad hoc vypomáhal při záležitostech s přesahem do Česka, například jsem byl požádán o propagování možnosti stipendijního pobytu na Letní škole slovanských studií[12] či jazykovou asistenci při vernisáži díla českého výtvarníka. Snažil jsem se také dle možností aktivně zapojovat do místního společenského života (každoroční setkání lidí z budyšínského Witaj s jejich protějšky z Dolní Lužice, předvánoční posezení či oslava *ptačí svatby* s kolegy v Srbském domě, společné návštěvy lužickosrbského divadla, účast na kácení májky v chrósćické škole).

Do destinace jsem se dopravil vlastním autem. Tím jsem se přemisťoval také do jednotlivých základních škol, které jsou od Budyšína vzdáleny do 30 km – Witaj mi potom zpětně proplácelo náklady na pohonné hmoty. Bydlel jsem v pronajatém bytě v činžovním domě vzdáleném asi jeden kilometr od Srbského domu. Stravování jsem si zajišťoval sám.

S ohledem na okolnosti musí učitel u Lužických Srbů počítat s nutností dojíždět v jednom dni do několika škol na různých místech a s jistou rozvrhovou dysbalancí[13]. Jeho práce je nicméně zajímavá, podnětná a naplňující.

---

[4] ŠKODOVÁ, S.: *Domino – Český jazyk pro malé cizince. Pracovní sešit 1* (2010), *2* (2012). Praha: Wolters Kluwer.
[5] KOTYKOVÁ, S.; LEJNAROVÁ, I.: *Čeština pro malé cizince 1* (2004), *2* (2005). Praha: Euromedia Group
[6] HOLÁ, L.: *Čeština expres – Start* (2022), HOLÁ, L.; BOŘILOVÁ, P.: *Čeština expres 1* (2010), *2* (2011), *3* (2014). Praha: Akropolis.
[7] MacDONALDOVÁ, B.: *Čáry paní Láryfáry* (1993), Praha: Lika klub.
BAŇKOVÁ, M.: *Straka v říši entropie* (2010), Praha: Petr Prchal.
[8] Více viz letošní (2025) Krajiny češtiny.
[9] V rámci možností se snažím dětem i dospělým nabízet ochutnávky typicky českých lahůdek.
[10] Poté co se dospělí studenti v době adventu seznámili s tradičními českými vánočními recepty (viz Vondruška, V.: *Církevní rok a lidové obyčeje.* 1991, České Budějovice: Dona), některé pokrmy připravili a v kurzu společně ochutnali.
[11] Více viz *Zprávy od krajanů* na webu DZS.
[12] Jeden z našich německých kurzistů se letos LŠSS v Praze zúčastní.
[13] Např. ve čtvrtek jsem měl výuku od 8:00 do 18:30, s dlouhou pauzou v mezičase.

Děti z chrósćické ZŠ (většina z nich se učí česky) zpívají a tančí obyvatelům místního pečovatelského domu.

Vyslaný učitel (na obrázku se sezónní tematickou čepičkou) se občas proměňuje i v animátora.

V předvánočním Liberci se nám líbilo.

Opravdu!

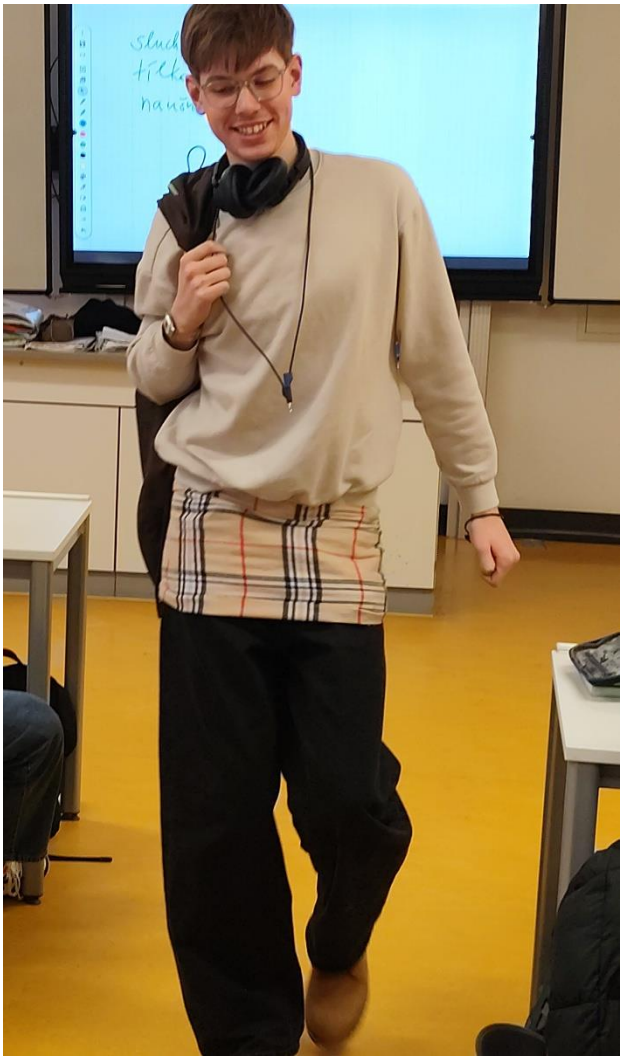

Když je tématem výuky oblečení a módní přehlídky. 9. ročník, Lužickosrbské gymnázium Budyšín

Zpíváme s Jiřím Schelingerem. 9. ročník, Lužickosrbské gymnázium Budyšín

Pleteme pomlázky. 7. ročník, Lužickosrbské gymnázium Budyšín, v hodině účastni dva pedagogové

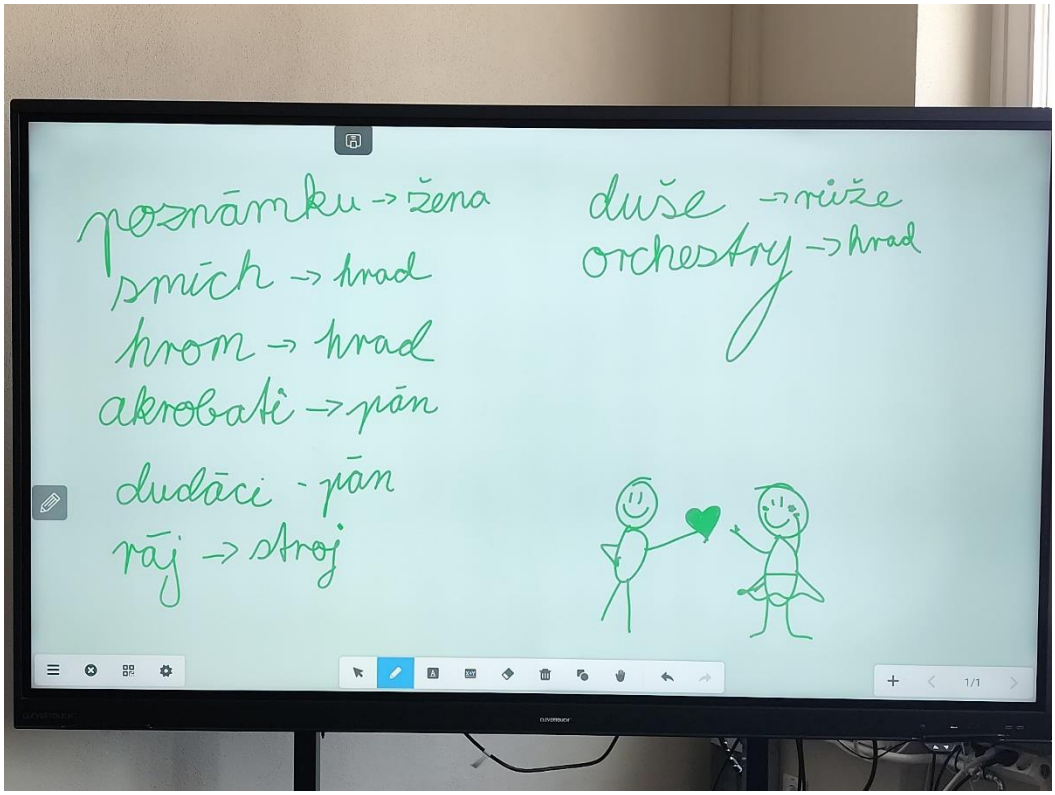

Výuka češtinářsky pokročilých dětí ze smíšené rodiny.

Naši hodinu češtiny v Chrósćicích jednou neohlášeně navštívil i saský ministr školství s početným doprovodem.

Prohlídka pivovaru ve Cvikově

V Křišťálovém chrámu zpíváme *Ach, synku, synku...*

Když už nedostanete vysvědčení…

Školní rok končí, Mjezynarodny folklorny festiwal Łužica začíná. Budyšín, 26. června 2025